

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проекту Закону України

«Про внесення змін до частини п'ятої статті 8 Закону України «Про споживче кредитування» щодо зменшення максимального розміру денної процентної ставки»

1. Обґрунтування необхідності прийняття законопроекту

Відповідно до статті 8 Закону України «Про споживче кредитування» максимальний розмір денної процентної ставки не може перевищувати 1%. Денна процентна ставка розраховується у процентах за формулою: $ДПС = (ЗВСК/ЗРК)/t \times 100\%$, де ДПС - денна процентна ставка, ЗВСК - загальні витрати за споживчим кредитом, ЗРК - загальний розмір кредиту, t - строк кредитування у днях. До загальних витрат за споживчим кредитом включаються: доходи кредитодавця у вигляді процентів; комісії кредитодавця, пов'язані з наданням, обслуговуванням і поверненням кредиту, у тому числі комісії за обслуговування кредитної заборгованості, розрахунково-касове обслуговування, юридичне оформлення тощо; інші витрати споживача на додаткові та/або супутні послуги, які підлягають сплаті на користь кредитного посередника (за наявності) та третіх осіб згідно з вимогами законодавства України та/або умовами договору про споживчий кредит (платежі за послуги кредитного посередника, страхові та податкові платежі, збори на обов'язкове державне пенсійне страхування, біржові збори, платежі за послуги державних реєстраторів, нотаріусів, інших осіб тощо).

Вбачається очевидним, що надмірно великий розмір денної процентної ставки (1%) у споживчому кредитуванні не відповідає принципам соціальної держави і верховенства права (справедливість, в тому числі соціальна справедливість, пропорційність (домірність), розумність і логічність закону, обов'язок держави забезпечувати гідні умови життя кожному громадянину України тощо), загальним засадам цивільного законодавства (справедливість, добросовісність, розумність), а також не корелюється з тим, що споживач (позичальник) є більш слабкою стороною у відносинах споживчого кредитування (участь у договорі споживача як слабкої сторони, яка підлягає особливому правовому захисту у відповідних правовідносинах, зводить дію принципу рівності учасників цивільно-правових відносин та свободи договору; умови договору споживчого кредиту, його укладання та виконання повинні підпорядковуватися таким засадам, згідно з якими особа споживача вважається слабкою стороною у договорі та підлягає особливому правовому захисту з урахуванням принципів справедливості, добросовісності і розумності; виконання державою конституційно-правового обов'язку щодо захисту прав споживачів вимагає від неї спеціального законодавчого врегулювання питань, пов'язаних із забезпеченням дії зазначених принципів у відносинах споживчого кредитування).

Якщо споживач (слабка сторона договірних відносин споживчого кредитування) погоджується на отримання кредиту за величезною процентною ставкою 365% річних (тобто на вкрай не вигідних для себе умовах), то це, очевидно, може бути зумовлено наявністю та впливом тяжких

обставин, недостатнім розумінням (усвідомленням) усіх витрат за споживчим кредитом, поєднаних з відсутністю належного законодавчого захисту позичальників від надмірно невідповідних умов кредитування.

Водночас облікова ставка Національного банку України з 07.03.2025 була на рівні 15,5% річних, з 24.01.2025 року – 14,5% річних, з 13.12.2024 – 13% річних. Тож ставка 365% річних у споживчому кредитуванні перевищує у 23,5 (!) рази облікову ставку Національного банку України у розмірі 15,5% річних та у 28 (!) разів облікову ставку у розмірі 13% річних. В цьому контексті доцільно зауважити, що відповідно до ст. 1048 «Проценти за договором позики» Цивільного кодексу України якщо договором не встановлений розмір процентів, їх розмір визначається саме на рівні облікової ставки Національного банку України.

Якщо ж взяти для порівняння розмір українського індексу ставок за дванадцятимісячними депозитами фізичних осіб у гривні, то станом на 01.01.2026 року цей розмір дорівнював 13,77% річних, що у 26,5(!) разів менше, ніж 365% річних.

За таким обставин, необхідно суттєво зменшити максимальний розмір денної процентної ставки, який зараз передбачений Законом України «Про споживче кредитування».

Максимальний розмір денної процентної ставки доцільно зменшити принаймні до рівня 0,274% (замість 1%), оскільки це вже відповідатиме приблизно 100% річних (замість 365% річних).

Чим більшим є розмір денної процентної ставки (особливо коли йдеться про застосування надвисокої денної процентної ставки у розмірі 1%), то тим більшою є ймовірність непогашення або несвоєчасного погашення позичальником (споживачем) своїх грошових зобов'язань за договором про споживчий кредит. Тож зменшення максимального розміру денної процентної ставки позитивно вплине на можливості позичальників (споживачів) своєчасно виконувати грошові зобов'язання перед кредитодавцями за договорами про споживчий кредит.

Слід зазначити, що, за наявною інформацією, у 2023 році Національний банк України пропонував, щоб денна процентна ставка не перевищувала 0,8% (зокрема, про це зазначено у публікації від 01 травня 2023 року за інтернет-адресою: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-stvoryuyeperedumovi-dlya-vidpovidalnogo-kredituvannya-ta-efektivnogo-regulyuvannya-na-rinku-nebankivskih-finansovih-poslug>). Однак Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення державного регулювання ринків фінансових послуг» від 22 листопада 2023 року встановлено максимальний розмір денної процентної ставки на рівні 1%, що дуже суттєво (одразу на чверть) вище, ніж 0,8%.

2. Мета та завдання законопроекту

Законопроект покликаний посилити захист позичальників (споживачів) від встановлення у договорах про споживчий кредит надмірно завищених процентних ставок.

Для цього пропонується суттєво зменшити максимальний розмір денної процентної ставки, що зараз передбачений Законом України «Про споживче кредитування», з огляду, зокрема, на принципи соціальної держави, принципи верховенства права, загальні засади цивільного законодавства.

3. Загальна характеристика та основні положення законопроекту

Законопроектом пропонується внести зміни до частини п'ятої статті 8 Закону України «Про споживче кредитування» з тим, щоб зменшити максимально допустимий розмір денної процентної ставки з 1% до 0,274%.

4. Стан нормативно-правової бази у відповідній сфері правового регулювання

Порушене питання регулюється Конституцією України, Цивільним кодексом України, Законом України «Про споживче кредитування», Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 22 грудня 2015 року №70/186 «Захист інтересів споживачів» (якою затверджено переглянуті Керівні принципи ООН для захисту інтересів споживачів) тощо.

У згаданій Резолюції Генеральної Асамблеї ООН від 22 грудня 2015 року №70/186 зазначено, зокрема, про те, що споживачі повинні бути захищені від таких контрактних зловживань як надмірно невідгідні для споживачів умови кредитування продавцями; що державам-членам слід заохочувати відповідальну поведінку постачальників фінансових послуг, в тому числі відповідальне кредитування, а також реалізацію фінансових продуктів, що задовольняють потреби споживачів і відповідають їхнім фінансовим можливостям.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація положень законопроекту не впливатиме на показники державного бюджету та місцевих бюджетів.

6. Прогноз соціально-економічних та інших наслідків прийняття законопроекту

Прийняття законопроекту дозволить у відносинах споживчого кредитування посилити законодавчий захист позичальників (які є слабкою стороною у таких відносинах) від встановлення у договорах про споживчий

кредит надмірно не вигідних для позичальників умов кредитування, зменшити ризики невиконання або несвоєчасного виконання грошових зобов'язань позичальниками (споживачами) шляхом суттєвого зменшення максимального розміру денної процентної ставки, посилити кореляцію Закону України «Про споживче кредитування» із принципами соціальної держави, верховенства права, загальними засади цивільного законодавства тощо.

Народний депутат України

А.П.Бурміч

ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
Підписувач: Бурміч Анатолій Петрович
Сертифікат: 3FAA9288358EC0030400000073DD2E0068CCDC00
Дійсний до: 17.12.2026 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
144д9/1-2026/5178 від 10.01.2026

2113515